

Jan Nowakowski

Z DWUDZIESTU LAT POLONISTYKI W KRAKOWSKIEJ UCZELNI PEDAGOGICZNEJ (1946—1966)

Historia polonistyki w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej zaczyna się wraz z dziejami samej uczelni. Już mianowicie w r. szk. 1946/47 — pierwszym roku istnienia ówczesnej Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej — wśród powstałych trzech sekcji (kierunków nauczania) były dwie polonistyczne: tzw. polonistyczno-historyczna i polonistyczno-estetyczna. W następnym roku powołano do życia jeszcze jedną sekcję polonistyczną, tzw. polonistyczno-językową. Przyjęcia studentów na ten oryginalny kierunek studiów, łączących przygotowanie do nauczania języka polskiego z podobnym przysposobieniem do nauczania języka obcego, mianowicie angielskiego lub rosyjskiego, odbyły się tylko jeden raz, sama zaś sekcja stała się załączkiem kierunku filologii rosyjskiej, utworzonego formalnie w r. szk. 1950/51; studia anglistyczne natomiast nie znalazły kontynuacji, podobnie też nie uwzględniono później innych kierunków studiów filologicznych (poza wymienionymi). W r. szk. 1949/50 nastąpiło również rozdzielenie dotychczasowego kierunku polonistyczno-historycznego na dwa samodzielne kierunki studiów: filologię polską i historię. Uległa przy tym likwidacji sekcja polonistyczno-estetyczna, a elementy studiów estetycznych weszły później w skład przedmiotów i zajęć dodatkowych (uzupełniających), łączonych w rozmaity, zmieniający się sposób z ogólnym przygotowaniem studentów do zawodu nauczycielskiego (elementy studium teatralnego, filmowego, przygotowania muzycznego etc., o strukturze parę razy modyfikowanej i zmiennym programie).

Filologia polska zatem jako już wydzielony, samoistny kierunek studiów rozpoczęła ostatecznie swój oficjalnie usankcjonowany żywot w r. akad. 1949/50, przechodząc zresztą nadal różne przemiany wraz z całą uczelnią. Zmieniło się więc początkowe nastawienie na przygotowanie wyżej kwalifikowanych nauczycieli szkół podstawowych w ogólności na późniejsze, kiedy wzięto pod uwagę przede wszystkim wykształcenie nauczycieli najwyższych klas (V—VII) szkoły podstawowej z pełnym uwzględnieniem przygotowania do nauczania w klasach licealnych. W związku z tym, ale przede wszystkim w miarę utrwalania się bytu i określania właściwego charakteru i funkcji uczelni przeobrażała się, oczywiście, struktura studiów, ich programy, a także skład i charakter grona nauczającego

Od początku w skład kadry nauczającej wchodziłi zarówno pracownicy naukowii, jak wybitni nauczyciele-praktycy, uczący przeważnie równocześnie w szkołach średnich lub podstawowych. Wiązało się to zawsze z charakterem (wcześniejszej) PWSP czy (późniejszej) WSP jako szkoły kadrowej, kształcącej kandydatów do ściśle określonego zawodu, niezależnie od stopnia szkoły, do jakiej absolwenci uczelni mieli być kierowani. Pracownicy naukowo-dydaktyczni byli początkowo z reguły pracownikami naukowymi Uniwersytetu Jagiellońskiego; szczególniejszej miary był wkład do rozwoju polonistyki w PWSP profesorów: Stanisława Pigonia, Kazimierza Wyki, Janiny Garbaczowskiej, także Mieczysława Piszczkowskiego, Witolda Taszyskiego. Wśród ówczesnych pedagogów praktyków wymienić należy m.

in. dr Franciszka Bielaka, dr Stefana Papégo, dr Wincentego Styrylskiego. W związku z przekształceniem się struktury WSP nastąpiły zmiany w składzie osobowym kadry polonistycznej. Rokiem przełomowym w tym względzie był rok akad. 1950/51, kiedy zaznaczyła się stanowcza tendencja do uformowania własnego wyodrębnionego personelu nauczającego, coraz wyraźniej związanego wyłącznie z WSP; dotyczyło to naprzód pracowników oddanych sprawie nauczania historii literatury polskiej, literatury powszechnej, teorii literatury, z kolei również metodyki nauczania (oczywiście także języka polskiego i dyscyplin pokrewnych). Stabilizacja własnej kadry naukowej i nauczającej związała się również z potrzebami, jakie zarysowały się szczególnie na tle przekształcenia studiów trzyletnich na czteroletnie z magisterium, wreszcie pięcioletnie, a także z rozszerzeniem typu studiów z początkowo jedynie stacjonarnych na równoległe, coraz bardziej rozbudowywane zaoczne (dla pracujących) — istniejące od 1951 r.

Momentem bardzo istotnym w historii polonistyki WSP było powstanie Katedry Historii Literatury Polskiej — i równoległe Katedry Języka Polskiego — we wrześniu 1952 r. Katedra Literatury, pod kierunkiem wykładającego w WSP od r. 1950 dr Jana Nowakowskiego, który funkcję tę wówczas objąwszy, pełni ją nadal (podobnie jak kierownik Katedry Języka Polskiego prof. dr Stanisław Jodłowski), liczyła w owym roku 7 pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym 4 z tytułem doktorskim, 2 magistrów i 1 absolwenta 3-letnich studiów WSP. W r. akad. 1953/54 stopnie docentów uzyskują 3 pracownicy nauki (W. Danek, J. Nowakowski, W. Szyszkowski); w zespole pracowników Katedry znajdują się wówczas dr M. Grzędzińska i dr W. Szczygieł oraz asystenci: mgr B. Mańczakowa i absolwent WSP S. Burkot. Katedra Historii Literatury Polskiej obejmuje w tym czasie całokształt prac naukowych i dydaktycznych łączących się z literaturą polską i powszechną oraz z nauczaniem literatury i języka. W r. 1957, kiedy zaznaczył się przyśpieszony rozwój prac badawczych nad metodyką nauczania i silniej niż dotychczas zarysowała się samodzielność dydaktyki literatury i języka jako wyodrębnionej dyscypliny, przy katedrze literatury powstał odrębny zakład metodyki, w rok zaś później (1958) powołana została oddzielna Katedra Metodyki Nauczania Języka Polskiego i Literatury Polskiej, której kierownikiem został znakomity teoretyk i praktyk dydaktyki doc. dr Władysław Szyszkowski. W skład tej katedry weszli: ówczesny zastępca profesora dr Jan Kulpa oraz asystent Katedry Literatury mgr Zenon Uryga. Genetyczne związki Katedry Metodyki z Katedrą Literatury, spotykające się zainteresowania dwustronne — dla problematyki metodyczno-dydaktycznej oraz dla problematyki teoretyczno-metodologicznej i historycznoliterackiej, jak również pełne zrozumienie nieoddzielności obu podstawowych dziedzin reprezentowanych przez wymienione katedry w pracy dydaktycznej i badawczej w WSP — wszystko to sprawiło, iż pomiędzy nimi trwała nadal ciągła i konsekwentna współpraca. Po formalnym przejściu docenta Szyszkowskiego na emeryturę (przy pełnym zachowaniu jego czynnego udziału w pracach naukowych i dydaktycznych katedry) w r. 1960, kierował przez 2 lata Katedrą Metodyki zast. prof. dr J. Kulpa, a od r. 1962 kierownikiem Katedry Metodyki jest samodzielny pracownik nauki Katedry Historii Literatury Polskiej prof. dr Wincenty Danek. W tymże roku przeniósł się do Katedry Metodyki również st. asystent Katedry Literatury mgr Zenon Jagoda, nadto — spoza WSP — rozpoczęła tam pracę asystent mgr Danuta Wesółowska, reprezentująca zainteresowania językoznawcze. Współpraca obu dyscyplin przejawiała się także w podejmowaniu prac naukowych z obydwu dziedzin przez niektórych pracowników jednej i drugiej katedry, w tym również prac zespołowych. Dwaj pomocniczy pracownicy nauki Katedry Metodyki podjęli opracowanie rozpraw doktorskich z historii literatury polskiej pod opieką kierownika Katedry Literatury.

Katedra Literatury straciła wkrótce niektórych pracowników wymienionych w pierwotnym jej składzie: w r. 1956 zmarła mgr B. Mańczakowa, w 1960 poniósł śmierć w tragicznym wypadku długoletni wykładowca WSP dr W. Szczygieł; dr

M. Grzędzielska przeniosła się na UMCS w Lublinie. Do końca dziesięciolecia istnienia Katedry z jej składu z r. akad. 1953/54 pozostało jedynie 3 pracowników. Jednakże Katedra liczyła już wówczas oczywiście znacznie więcej pracowników niż początkowo; od r. akad. 1954/55 wchodzili w jej skład kolejno w charakterze zastępców profesorów dr S. Sierotwiński (w r. 1954), dr L. Eustachiewicz (w r. 1958); w 1956 r. objął zajęcia doc. dr J. K. Zaremba z WSP w Katowicach, w 1962 — doc. dr M. Romankówna. Przy pewnych — poza już wymienionymi — naturalnych fluktuacjach wzrastała też systematycznie liczba pomocniczych pracowników nauki. Wszakże dopiero w 1952 r. władze zgodziły się na uwzględnienie w organizacji zespołu pracowników sekcji polonistycznej jednego stanowiska asystenta (z początku mgr M. Rzeszut, później mgr B. Mańczakowa). Wkrótce było ich już trzech (oprócz uprzednio wymienionych mgr J. Z. Białek), potem liczba ta dalej wzrastała, a jednocześnie zmieniały się kwalifikacje i zdobywane stopnie naukowe członków zespołu. W 1960 r. uzyskał stopień doktora S. Burkot (w IBL PAN), w 1962 r. J. Z. Białek (już na Wydziale Filologiczno-Historycznym WSP); obydwaj objęły kolejno stanowiska adiunktów. Zmieniał się też, w zasadzie wzrastając, skład osobowy Katedry w kategorii zastępców profesorów, względnie wykładowców. W 1962 r. skład osobowy Katedry Literatury Polskiej przedstawiał się następująco: kierownik Katedry — prof. dr Jan Nowakowski; samodzielni pracownicy nauki: prof. dr Wincenty Danek, zarazem kierownik Katedry Metodyki Nauczania, doc. dr Jan Kazimierz Zaremba (na I etacie w WSP w Katowicach), od lipca tego roku doc. dr Mieczysława Romankówna; starsi wykładowcy i wykładowcy: dr Lesław Eustachiewicz, dr Stanisław Sierotwiński, dr Ferdynand Reichman, mgr Danuta Brzozowska, mgr Antoni Jopek, Marian Deszcz; adiunkci: dr Józef Zbigniew Białek, dr Stanisław Burkot; starsi asystenci: mgr Bolesław Faron, mgr Jerzy Jarowiecki, mgr Zenona Zemanek, mgr Zenon Jagoda (w październiku 1962 przeniesiony do Katedry Metodyki), mgr Andrzej Matuszyk, mgr Marta Wyka; od października 1962 mgr Teresa Mackiewicz.

Ogarniając zatem spojrzeniem omówiony okres, stwierdzić należy znaczny rozwój Katedry nie tylko ilościowy, ale i jakościowy, o czym mogą świadczyć wskazane zmiany tytułów i stopni naukowych. W 1952 r. Katedra nie dysponowała jeszcze formalnie żadnym własnym samodzielnym pracownikiem nauki; z końcem dziesięciolecia swego istnienia posiadała dwóch profesorów nadzwyczajnych i jednego docenta własnego oraz jednego z WSP w Katowicach; jeden starszy wykładowca przygotował wówczas habilitację. Poza adiunktami ze stopniem doktorskim czterech spośród pomocniczych pracowników Katedry miało w owym czasie otwarte przewody doktorskie (pod opieką profesorów własnych). Oprócz dwojga absolwentów Uniwersytetu Jagiellońskiego wszyscy pomocniczy pracownicy nauki Katedry byli wychowankami krakowskiej WSP.

W ten sposób ukształtowała się kadra nauczająca Katedry jako kadra w bezwzględnie przeważający sposób na wszystkich poziomach kwalifikacji i stanowisk — własna, podobnie zresztą jak w dwu pozostałych katedrach polonistycznych (tj. w Katedrze Języka Polskiego i w Katedrze Metodyki Nauczania Języka Polskiego i Literatury). Od początku istnienia Katedry, zwłaszcza zaś od zyskania przez Wydział Filologiczno-Historyczny WSP w Krakowie prawa nadawania stopnia doktora nauk humanistycznych, dokonywał się rozwój badań i intensywne podnoszenie kwalifikacji naukowych pomocniczego personelu naukowo-dydaktycznego Katedry. Wszyscy starsi asystenci i niektórzy wykładowcy wszczęli przewody doktorskie, poprzedziwszy je drobniejszymi, a czasem i bardziej ważkimi publikacjami; publikacje te, początkowo, w latach 1952—1957, ilościowo i jakościowo raczej skromne, później zyskują na liczbie i jakości. W ten sposób Katedra — obok naukowego dorobku dojrzałych pracowników nauki — wpłynęła decydująco na przygotowanie i wychowanie młodej kadry, zdolnej zarówno do pracy dydaktycznej, jak i do coraz bardziej samodzielnej i efektywnej pracy badawczej. Było to przedmiotem szczególniejszej uwagi kierownika Katedry i prof. dr W. Danka.

Kierownik Katedry organizował stałe i systematyczne posiedzenia naukowe, w których programie znajdowały się referaty i dyskusje dotyczące zarówno metodologii badań, jak i konkretnych wyników prac badawczych, zwłaszcza prac naukowych młodszych pracowników; obok problematyki teoretycznej i historycznoliterackiej, jak zaznaczono wcześniej, była też szeroko reprezentowana problematyka metodyki nauczania w szkole i dydaktyki szkoły wyższej (w zakresie polonistyki pedagogicznej). Poza pracami wydanymi oddzielnie (jak na przykład rozprawa doktorska J. Z. Białka i praca dr S. Burkota) lub drukowanymi w ogólnopolskich czasopismach naukowych (jak „Pamiętnik Literacki” i „Ruch Literacki”) — przy czym nie wymienia się tu prac samodzielnych pracowników nauki Katedry — niektóre rozprawy pracowników katedr Literatury i Metodyki opublikowano w tomie zbiorowym *Dziesięciolecie WSP w Krakowie (1946—1956)*. Ponadto Katedra Literatury wydała kolejno zeszyty 11 i 17 „Rocznika Naukowo-Dydaktycznego WSP w Krakowie” (*Prace historycznoliterackie* pod red. J. Nowakowskiego), Katedra Metodyki — zeszyt 12 tegoż „Rocznika” (*Historia i teoria nauczania języka polskiego* pod red. W. Szyszkowskiego). Katedra Metodyki przygotowała do druku pracę zespoloną: *Bibliografia metodyki nauczania języka polskiego w latach 1918—1939* w opracowaniu Z. Jagody, J. Jarowieckiego i Z. Urygi pod redakcją W. Szyszkowskiego. Nadto wydano Stanisława Sierotwińskiego *Słownik terminów literackich* (pod red. J. Nowakowskiego). Znaczniejszy też był udział pracowników naukowych Katedry Literatury Polskiej i Katedry Metodyki w wydawnictwie *Kształcenie nauczycieli w Wyższej Szkole Pedagogicznej*. W planie katedr przewidziano i przygotowano kontynuację specjalnych zeszytów polonistycznych „Rocznika Naukowo-Dydaktycznego” oraz bibliografii metodyki nauczania. Nie bez znaczenia dla możliwości publikacji dorobku naukowego młodszych pracowników Katedry było ukazywanie się w Krakowie „Ruchu Literackiego”, wydawnictwa Komisji Historycznoliterackiej PAN, pod redakcją prof. dr W. Danka (w Komitecie Redakcyjnym zasiadają również prof. dr J. Nowakowski i doc. dr S. Sierotwiński).

Rozwój kadry naukowej katedr, zapewnienie odpowiedniej bazy dla ich pracy badawczej, a przede wszystkim podstawy do działalności dydaktycznej katedr i dla studiów młodzieży polonistycznej — to sprawy wiążące się z istnieniem właściwych zakładów naukowych. Do r. 1956 sytuacja w tym względzie przedstawiała się bardzo źle. Cały stan posiadania polonistyki — poza dwiema własnymi salami wykładowymi, gdy większość zajęć odbywała się w innych budynkach — ograniczała się do jednego małego pokoju, a w nim paru szaf, zawierających, wedle stanu z r. 1954, około 500 książek i kilka tytułów czasopism. Tak wyglądał powstały w 1952 r. Zakład Historii Literatury Polskiej, mieszczący się w budynku w Rynku Głównym pod nr 34, obok zakładów geografii WSP. W tych prymitywnych warunkach toczyła się praca naukowa, dydaktyczna i zajęcia szkoleniowe dwóch katedr — Historii Literatury i Języka. Kierownik Katedry Historii Literatury stwierdzał pod koniec tego okresu: „Rok akademicki 1955/56 był okresem pewnego załamania w dotychczasowym rozwoju Katedry. Wpłynęła na to przede wszystkim sytuacja lokalowa polonistyki, w gruncie rzeczy pozbawionej własnej bazy. Sytuacja Katedry i w ogólności całego kierunku studiów polonistycznych była najgorsza w uczelni. Jedyne wielki wkład energii i pracy pracowników Katedry oraz właściwa postawa studentów zabezpieczyły wyniki studiów, które znalazły swój pozytywny wyraz głównie w pracach magisterskich oraz w przebiegu egzaminów magisterskich, świadczących o należytym poziomie studiów polonistycznych w WSP w Krakowie”.

Zdobycie możliwości dysponowania zrazu częścią budynku przy ul. Podbrzezie 3 przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną i życzliwa postawa władz uczelni spowodowały zmianę tej sytuacji w r. 1956. Polonistyka uzyskała wówczas II piętro budynku na Podbrzeziu. Pozwoliło to na zorganizowanie właściwiej pojętego Zakładu Literatury, mieszczącego zrazu wspólnie również zakłady Języka Polskiego i Metodyki Nauczania z dobrze urządzonego lektorium i nadal tylko jednym pokojem dla pracowników katedr. Skupienie zajęć w jednym punkcie, poprawiające się wyposa-

zenie lektorium i księgozbioru, możliwość wprowadzenia stałych dyżurów i zorganizowanie systematycznych konsultacji, odbywanie posiedzeń naukowych, organizacyjnych i poświęconych sprawom metodycznym oraz analizie wyników nauczania — wszystko to przyczyniło się do uregulowania życia polonistyki w WSP. W 1962 r. nastąpiło rozdzielenie lokalowe zakładów Literatury i Metodyki z jednej strony, Języka Polskiego — z drugiej oraz rozszerzenie pomieszczenia Zakładu Literatury o specjalną pracownię asystencką, wyposażoną w oddzielny księgozbiór podręczny i czasopisma. Księgozbiór Zakładu Literatury obejmował w 1962 r. ponad 3000 tytułów. Zarówno pracownicy nauki, jak studenci korzystali oczywiście nadto z księgozbioru Biblioteki Głównej WSP, jak z wszelkich innych bibliotek, wśród nich przede wszystkim z zawsze gościnnej Biblioteki Jagiellońskiej. Obecność znacznej liczby pracowników nauki i studentów, zwłaszcza czwartego i piątego roku studiów polonistyki WSP w czytelniach Biblioteki Jagiellońskiej stała się utrwaloną i widoczną tradycją.

Wprowadzenie systemu najpierw czteroletnich, później pięcioletnich studiów wraz z prawem nadawania stopni magisterskich (pierwsze egzaminy magisterskie w 1956 r.) zmieniło w sposób zasadniczy charakter pracy naukowej i dydaktycznej uczelni. Początkowy trzyletni system opierał się w pierwszym rzędzie na układzie systematycznych wykładów „kursowych” wraz z ćwiczeniami, zrazu traktowanymi raczej marginalnie i wyraźnie nastawionymi na ułatwienie przygotowania się młodzieży do egzaminów. Do r. 1955 treści wykładów miały składać się na przeważnie zdogmatyzowany, normatywny tryb przekazywania „ustalonych” (również w obowiązujących, odpowiednio formułowanych programach nauczania) treści naukowych. Zjawisko to miało jednak w znacznej mierze charakter raczej pozorny. Pracownicy nauki już wówczas indywidualizowali ujęcie treści nauczania, wprowadzając młodzież również w problematykę otwartą i starali się rozwijać w granicach możliwości samodzielne myślenie studentów. Sprzyjał temu rozwój własnych badań samodzielnych pracowników Katedry.

Przeobrażenie struktury studiów, a przede wszystkim wprowadzenie seminariów tzw. niższych (na III, później IV roku) i zwłaszcza magisterskich (na IV, później V roku), przyczyniło się w sposób kapitalny do nadania studiom polonistycznym charakteru studiów — zwłaszcza pod koniec ich trwania — możliwie samodzielnych, choć odbywanych pod staranną opieką pracowników nauki. Kierownicy seminariów zaczęli też wysuwać określone plany badawcze, realizowane przez zespoły studenckie coraz sprawniej. Z roku na rok zwiększały się przy tym wymagania i zaostrzały kryteria. Młodzież polonistyczna, zdobywając na ogół gruntowną wiedzę z zakresu specjalności naukowej, traktowanej przy tym szczególnie pod kątem przyszłych potrzeb nauczycielskiego zawodu, poznawała nadto technikę pracy badawczej, uczyła się analizować różnorodne zagadnienia literackie, przywykała do rzetelności w pracy poszukiwawczej i w wyciąganiu wniosków.

pozytywne wyniki pracy na seminariach były widoczne w wartościach znaczniejszej liczby rozpraw magisterskich powstałych w tych latach. Zarysowały się przy tym kierunki prac, inspirowanych przede wszystkim przez zainteresowania i kwalifikacje samodzielnych pracowników nauki, angażujące jednocześnie pomocniczych pracowników naukowych — zyskujących stopniowo coraz większą w tej mierze samodzielność i wreszcie określone miejsce w badaniach w skali ogólnopolskiej — oraz seminaria, których tematyka kształtowała się w zasadzie kompleksowo, oczywiście z zachowaniem odrębności zadań poszczególnych magistrantów. Dotyczyły to zarówno studiów stacjonarnych, jak zaocznych, gdzie samodzielność prac była z natury bardzo znaczna, a dojrzałość umysłowa starszych wiekiem studentów-nauczycieli sprzyjała zwiększonej dojrzałości samych prac magisterskich.

Kierunki prac, organizowanych na poszczególnych seminariach magisterskich, przedstawiały się w owych latach w ogólnym zarysie jak następują:

1. Prof. dr Wincenty Danek kierował pracami z zakresu twórczości i działalności J. I. Kraszewskiego; prace te, organizowane systematycznie, objęły bardzo znaczny obszar wskazanej problematyki.

2. Prof. dr Jan Nowakowski kierował pracami z dwóch zakresów, początkowo przede wszystkim z dziejów poezji po 1830 roku ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ludowości, później — po części zaś paralelnie — z literatury końca XIX i pierwszego trzydziestolecia XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem problematyki naturalizmu i symbolizmu oraz rozwoju prozy narracyjnej dwudziestolecia między wojnami.

3. Doc. dr Stanisław Sierotwiński kierował pracami z zakresu dziejów literatury w kraju po 1830 roku i z liryki Młodej Polski oraz z dziejów czasopiśmiennictwa literackiego końca XIX i początku XX wieku.

4. Dr Lesław Eustachiewicz kierował pracami typu monograficznego z twórczości E. Orzeszkowej, M. Bałuckiego, L. Rydla, G. Zapolskiej oraz z literatury dwudziestolecia.

5. Doc. dr Jan K. Zaremba prowadził na Studium dla Pracujących seminaria magisterskie z dziejów literatury staropolskiej (głównie z zakresu twórczości Waława Potockiego).

6. Doc. dr Franciszek Bielak (z UJ) na Studium dla Pracujących kierował w roku 1961 pracami z zakresu twórczości J. Wiktora, S. Żeromskiego, L. Kruczkowskiego, a także I. Krasickiego.

Problematyka twórczości dla dzieci i młodzieży oraz literackiej interpretacji dziecięctwa występowała na różnych seminariach. W 1962 r. przystąpiono również do wstępnej organizacji Zakładu Literatury dla Dzieci i Młodzieży. Seminarium magisterskie na studium zaocznym istnieje od r. akad. 1958/59. Samodzielni pracownicy nauki i zastępcy profesorów prowadzili w zasadzie równoległe seminarium na studium stacjonarnym i zaocznym: prof. dr W. Danek od r. akad. 1955/56, prof. dr J. Nowakowski od 1955/56 (z dwuletnią przerwą na studium zaocznym), dr L. Eustachiewicz od 1958/59, doc. dr S. Sierotwiński od 1959/60, doc. dr F. Bielak od 1960/61 (tylko na zaocznym), doc. dr J. K. Zaremba od 1961/62 (tylko na zaocznym).

Seminaria magisterskie z metodyki nauczania literatury i języka polskiego powstały w r. akad. 1956/57 pod kierunkiem doc. dr W. Szyszkowskiego, zarówno na studium stacjonarnym, jak — od 1958/59 — na studium zaocznym. Równoległe seminarium z metodyki nauczania literatury i języka polskiego prowadził dr J. Kulpa na studium zaocznym od r. akad. 1958/59.

Zainteresowania naukowe młodzieży znajdowały również wyraz w życiu studenckiego Koła Polonistów WSP. Z uwagi na specjalny charakter studiów, nastawionych nie na wykształcenie pracowników naukowych czy krytyków i z reguły nie skupiających młodzieży o wybitnych uzdolnieniach tego rodzaju, lecz zdecydowanych kandydatów do zawodu nauczycielskiego (zgodnie zresztą z charakterem i przeznaczeniem uczelni), Koło to nie zaznaczyło się szczególnie wydatnie w ogólnopolskim życiu naukowym młodzieży polonistycznej, rozwijając aktywnie raczej zainteresowania ogólnokulturalne młodzieży i włączając się w związku z tym skutecznie do wewnętrznego życia kulturalnego ogółu studentów WSP. Koło Polonistów uczestniczyło jednak m. in. w ogólnopolskich zjazdach naukowych młodzieży polonistycznej, kilkakrotnie występując z referatami zespołowymi lub indywidualnymi. Były to referaty: J. Z. Białek; A. Fiałkowska, A. Kieszczyńska: *Literatura młodzieżowa* (Poznań 1952); A. Gasiński, K. Struś, K. Zaśko: *Dzieje recepcji Mickiewicza w szkole pod zaborami* (Warszawa 1959). W 1962 r. Koło Polonistów było współorganizatorem i współgospodarzem X Zjazdu Młodzieży Polonistycznej w Krakowie; wygłosili wówczas spośród członków tego Koła referaty: S. Sękowski: *Sen i halucynacja w twórczości A. Struga*, S. Mrazek: *Twórczość narracyjna J. Szaniawskiego* i E. Chudziński: *Problematyka moralna w twórczości J. Andrzejewskiego*. Nagrodę miasta Krakowa zyskał referat Sękowskiego. Na kolejnym zjeździe w 1964 r. L. Marek wygłosił referat (wyróżniony): *Schemat struktury zdarzeń w dramatach S. Przybyszewskiego*. Pozostając pod ogólną opieką naukową kierownika Katedry Literatury, Koło Polonistów miało bezpośredniego opiekuna w osobie dr S. Burkota, a konsultacjami służyli początkowo zwłaszcza

doc. dr W. Szyszkowski i dr L. Eustachiewicz, później również inni pracownicy, szczególnie pomocniczy.

Tak nakreślony charakter Katedry nie uległ w następnych latach zmianom zasadniczym. Od r. 1962/63 prowadził również seminaria historycznoliterackie — obok poprzednio wymienionych — doc. dr M. Romankówna. W 1963 r. habilitował się (na Uniwersytecie Jagiellońskim) i objął stanowisko docenta etatowego dr S. Sierotwiński. W 1963 r. opuścił Katedrę dr L. Eustachiewicz. W 1964 r. zrezygnował z zajęć w Krakowie doc. dr J. K. Zaremba (WSP w Katowicach). W 1964 r. zmarł długoletni współpracownik Katedry Marian Deszcz.

Zaszły pewne zmiany i przesunięcia w zespole pomocniczych pracowników nauki. W 1964 r. uzyskał stopień doktora (na Wydziale Filologiczno-Historycznym WSP) mgr J. Jarowiecki, powołany z kolei na adiunkta. St. asystent mgr M. Wyka-Hussakowska przeniosła się w tymże roku do Warszawy (do IBL). W 1964 r. zostali zaangażowani jako asystenci mgr Edward Chudziński i mgr Stanisław Mrazek. W skład Katedry weszli również wykładowca dr Stanisław Frycie i st. asystent mgr Czesław Kłak, prowadzący zajęcia dydaktyczne w Rzeszowie.

Zakres obowiązków organizacyjnych i zadań dydaktycznych Katedry zwiększył się znacznie i skomplikował w wyniku powstania punktów konsultacyjnych Studium dla Pracujących tutejszej uczelni w zakresie filologii polskiej w Rzeszowie i w Kielcach. Zajęcia wchodzące w zakres kompetencji Katedry objęli tam jej pracownicy, zmuszeni w większości do uciążliwego dojeżdżania z Krakowa. W 1963 r. zostały zorganizowane również zajęcia na powstałym wówczas stacjonarnym Studium Terenowym krakowskiej uczelni w Rzeszowie, „obsługiwane” podobnie przez pracowników Katedry, w większości dojeżdżających systematycznie z Krakowa. Katedra pomogła też w utworzeniu odpowiednich pracowni i biblioteki zakładowej, uczestniczyła w egzaminach, kierowała organizacją działań dydaktycznych etc. Z dniem 1 października 1965 r. Katedra została zwolniona z tych obowiązków wskutek powołania do życia odrębnej WSP w Rzeszowie (co nie uwolniło wszakże od dojazdów niektórych pracowników Katedry). Punkt konsultacyjny Studium dla Pracujących w Kielcach pozostaje natomiast nadal w zasięgu obowiązków Katedry.

Dalszą zmianę przyniosło utworzenie przy Katedrze studiów doktoranckich, na które w latach 1963—1965 przyjęto 14 kandydatów—czynnych nauczycieli. Zgodnie z regulaminem kierownictwo Katedry zorganizowało dla nich seminaria doktoranckie i inne zajęcia systematyczne. Dwunastu doktorantów — według stanu z dnia 1 października 1965 r. — ma otwarte przewody doktorskie na Wydziale Filologiczno-Historycznym naszej Uczelni.

W 1965 r. został ostatecznie powołany Zakład Literatury dla Dzieci i Młodzieży przy Katedrze Historii Literatury. Kierownikiem Zakładu został dr J. Z. Białek, który już wcześniej na zlecenie kierownika Katedry zajmował się jego organizacją.

W konsekwencji przeprowadzonej reorganizacji wewnętrznej sieci bibliotecznej w WSP biblioteka zakładowa (Katedry Historii Literatury Polskiej wraz z Zakładem Literatury dla Dzieci i Młodzieży oraz Katedry Metodyki Nauczania Języka Polskiego i Literatury) uzyskała większą samodzielność, a także przydzielone stanowisko bibliotekarza (obecnie mgr T. Skawińska). Według stanu z dnia 1 X 1965 r. biblioteka zakładowa liczy 6 000 tomów.

Pomija się w niniejszym kronikarskim przeglądzie rosnący udział czynny pracowników Katedry w terytorialnym i ogólnopolskim życiu nauki, w jej organizacji, w sesjach, konferencjach naukowych i seminariach etc., jako naturalny, a wykraczający daleko poza ramy działania samej Katedry. Kierownictwo jej organizuje natomiast nadal systematycznie comiesięczne wewnętrzne posiedzenia naukowe, przeważnie z udziałem pracowników również innych katedr, przy obecności liczego zespołu doktorantów; przedmiotem tych posiedzeń bywają nadal w pierwszym rzędzie wyniki badań młodszych pracowników nauki oraz aktualne problemy metodologiczne.

Wspomnieć trzeba jeszcze o rozwoju — zmiennych, co prawda — zainteresowań młodzieży studiującej, zwłaszcza o aktywności Koła Polonistów, która przejawia się ostatnio — obok udziału w ogólnopolskich studenckich seminariach i zjazdach naukowych (jak w 1965 r. w Lublinie, gdzie K. Gaweł wygłosiła referat: „*Imiona władzy*” J. Broszkiewicza jako dramat o polityce, a S. Kałuziński: *Struktura sytuacji dramatycznych w dramatach Sławomira Mrożka*) — również w interesującej formie wakacyjnych obozów naukowych (dla badań nad twórczością ludową) przy współpracy niektórych pomocniczych pracowników Katedry.

W wewnętrznej działalności Katedry podkreślić wypadnie nadto pełne zaangażowanie jej pracowników w absorbującą pracę dydaktyczną i wychowawczą, stały wzgląd w pracy indywidualnej i zespołowej na problematykę metodyczno-dydaktyczną w sensie zarówno praktycznym, jak teoretycznym, udział w rozwiązywaniu zagadnień związanych z programem szkolnym i z organizacją szkolnictwa, w szczególności w zakresie problemu kształcenia nauczycieli, nie zarzucone związki z potrzebami polonistyki szkolnej. Katedra nie traci przy tym łączności sąsiedzkiej z innymi katedrami, z Katedrą Języka Polskiego i z Katedrą Metodyki Nauczania Języka Polskiego i Literatury, wraz z którymi — przy wzajemnym zrozumieniu i zgodnej współpracy, — wychowuje i kształci nauczycieli-polonistów dla obecnej i dla przyszłej szkoły, realizując w sobie właściwym zakresie zadanie specjalne i szczególniejszy model formowania kadr nauczycielskich w Wyższej Szkole Pedagogicznej.

Niniejszy szkic, opracowany przy współudziale dr J. Z. Białka, uwzględnia dzieje Katedry Historii Literatury Polskiej i tylko po części również Katedry Metodyki Nauczania Języka Polskiego i Literatury. Historia Katedry Języka Polskiego — pod kierunkiem prof. dr Stanisława Jodłowskiego — zasługuje na osobne opracowanie.